

Dietrich Wildung, Lech Krzyżaniak, Joanna Aksamit, Waldemar Jerke, Wanda Jerke

---

Minshat Abu Omar (wschodnia Delta)

Informator Archeologiczny : badania 18, 199

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Równoległe do badań architektonicznych prowadzono także badania historyczne, które z ramienia Egipskiego Departamentu Starożytności prowadził Medhad El Minabbawi. Przeprowadzono wstępny kwerendę historyczną meczetu Sitt Hadaq. Badania antropologiczne prowadzone przez prof. dr. Tadeusza Dzierżykraję-Rogalskiego pozwoliły na ostateczną identyfikację szczątków kościnych emira Qurqumasa, dzięki czemu można zakończyć studia antropologiczne w komorach grobowych.

W trakcie prac przygotowawczych do ogrodzenia zespołów Qurqumasa i Inala prowadzono badania archeologiczne, które dostarczyły ceramiki użytkowej znalezionej w kanałach fekalnych.

Podczas ostatniego sezonu prac zniwelowano teren pomiędzy ulicą a południową pierzeją meczetu Qurqumasa wzniesiono ogrodzenie od strony południowo-wschodniej. Dokonano montażu wypełnień wszystkich otworów okiennych piętrowych części kasek oraz zakończono wykładanie posadzki. Kontynuowane były projekty techniczne stolarki drewnianej w mauzoleum i w madrasie, a także uzupełniano dokumentację stropów drewnianych. Zakończono ekspertyzę konserwatorską w madrasie Qurqumasa. Jednocześnie prowadzono prace przygotowawcze w warsztatach do rekonstrukcji drzwi wewnętrznych i szaf.

Sporządzono opinie o egipskiej konserwacji zabytków islamu na terenie Kairu i Aleksandrii.

KOM EL-HISN
(zachodnia Delta)

American Research Center in Egypt w
współpracy ze Stacją Archeologii Śród-
ziemnomorskiej UW w Egipcie, Muzeum
Archeologicznym w Poznaniu i Instytu-
tem Historii Kultury Materialnej PAN.

Ekspedycja kierował dr Robert Wenke z ARCE. Ze strony polskiej w badaniach udział wzięli: doc.dr hab. Lech Krzyżaniak (autor sprawozdania) i doc. dr hab. Michał Robusiewicz. Pierwszy sezon badań wykopaliskowych. Ośrodek miejski z okresu Starego Państwa.

Celem kampanii było wstępne rozpoznanie południowej części stanowiska, gdzie zachowały się pozostałości intensywnego osadnictwa. Kom el-Hisn było miastem - stolicą jednego z nomów Deltę w okresie Starego Państwa.

W zachodniej części domu założono 8 wykopów sondazowych o powierzchni 2 lub 4 m². Eksplorowano je do głębokości 1,5 - 2,0 m, na które natrafiono na wodę gruntową. W wykopach odkryto pozostałości murów zbudowanych z jasnej cegły suszonej oraz ruchomy materiał zabytkowy: fragmenty naczyń glinianych i kamiennych, paciorki fajansowe i z jaja strusiego, amulety, narzędzia krzemienne (głównie sierpaki), kamienie żarnowe, pochówek szkieletowy oraz bogate szczątki zwierzęce i botaniczne. W jednym z wykopów natrafiono na mur otaczający miasto. Pozostałości te datowane są na 5 i 6 dynastię (Stare Państwo).

Wykopiska w Kom el-Hisn, które będą kontynuowane zapoczątkowały realizację dłuższego programu badań osadnictwa miejskiego w zachodniej części Deltę Nilu.

MINSHAT ABU OMAR
(wschodnia Delta)

Państwowe Zbiory Sztuki Egipskiej w
Monachium w współpracy ze Stacją
Archeologii Śródziemnomorskiej UW w
Egipcie i Muzeum Archeologicznym w
Poznaniu

Ekspedycja kierował prof. dr Dietrich Wildung z PZSzE, natomiast pracami terenowymi kierował doc. dr hab. Lech Krzyżaniak (autor sprawozdania). Obok niego, ze strony polskiej, udział wzięli: mgr Joanna Aksamit (archeolog) oraz Waldemar i Wanda Jerkowie (dokumentaliści). Finansował PZSzE. Szósty sezon badań wykopaliskowych. Cmentarzysko z okresu predynastycznego i nekropola z okresu rzymskiego.

Kontynuowano badania cmentarzyska z końca okresu predynastycznego i nekropoli z okresu rzymskiego, znajdujących się na tym samym stanowisku; głównym obiektem badań jest cmentarzysko predynastyczne. W toku 2-miesięcznej kampanii zbadano wykopaliskowo dalszych 700 m² stanowiska.

Odkryto dalszych 88 grobów predynastycznych, co powiększyło ich ogólną, dotąd zbadaną ilość na tym cmentarzysku do 342. Były to pochówki o typie znanym już na tym stanowisku. Ilościowo przeważały groby ubogo wyposażone (1-2 naczynia ceramiczne "kuchenne"); bogatsze pochówki zawierały do kilkudziesięciu naczyń ceramicznych (ceramika "stołowa") i kamiennych, biżuterię osobistą i wyroby miedziane. Po raz pierwszy na cmentarzysku zarejestrowano ślady malowania wnętrza grobu kolorowymi farbami. Nadal obserwowano pozycje zwłok ludzkich (układanych w jamie grobowej z nogami podkurczonymi) w grobach bogatych - na lewym boku, a w grobach ubogo wyposażonych - na prawym.

Na nekropoli z okresu rzymskiego zbadano dalszych 174 pochówki, co podniosło ich ogólną liczbę na tym stanowisku do 1049. Podobnie jak w poprzednich sezonach badawczych, najczęściej były to szczątki ludzkie bez wyposażenia.